

NOETICA LUMINII. PRIMUL MOMENT PRIVILEGIAT AL PARTICIPĂRII LA DIVINA LUME A IDEILOR

Tratînd despre <<teologia platoniciană>>, Marsilio Ficino (1433-1499) observa că spre deosebire de asemănare, care implică neasemănarea, Frumosul <<în sine>> nu poate exista în urît și nici adevăratul Bine nu poate exista acolo unde este înclinare către rău. Din remarcă lui Ficino reiese că Ideea de Bine și Ideea de Frumos, Idei ne-pereche dar, după Platon, substituibile între ele, privite din unghiul de vedere al participării, nu au același regim cu Ideile cuplate în perechi, ceea ce era de așteptat.

În dialogul PARMENIDE, după stabilirea componentei **lumii noumenale** (130 b), Platon trece la discutarea participării. Majoritatea comentatorilor descriu acest fragment ca o <<critică>> pe care bătrînul Parmenide ar face-o <<Teoriei Ideilor>> susținută fără prea multe argumente de <<tînărul>> Socrate. E mai ales cazul acelor comentatori (nu puțini la număr!) care, în descrierea lor, apelează la simpla

parafrazăre a textului platonice. În cele ce urmează vom evidenția faptul că <<tînărul>> Socrate nu pare atît de neajutorat în susținerea teoriei <<sale>>. De altfel încă din vechime, cam de pe vremea lui Proclus (sec. V) s-a observat că discuția dintre Socrate și Parmenide nu este cîtuși de puțin <<defensivă>> în ce-l privește pe tînărul susținător al <<Teoriei Ideilor>>.

Cum am arătat deja în capitolele precedente, premisele discuției asupra participării la divina lume a Ideilor ar fi următoarele: (a) Ideile, - eterne fiind, nenăscute și nepieritoare -, au o existență în sine, separată de cei ce participă la ele; (b) divina lume a Ideilor nu cuprinde Idei corespunzătoare tuturor lucrurilor din natură, ea este limitată la un număr restrîns de Idei între care domnește o anume ierarhie; (c) participarea presupune un anume soi de <<amestec>> al Ideilor perechi, prin care, fără a-și pierde individualitatea, Unu în sine devine multiplu, etc.

Despre Platon s-a spus, pe bună dreptate, că ar fi fost adevăratul fondator al doctrinei transcendentalelor, după care, așa cum afirmau scolasticii, <<ens, unum, bonum convertuntur>>. Fără a neglija ierarhia din lumea Ideilor (care conținea și Ideea de Asemănare, de Neasemănare, de Unu, de Multiplu, etc), trebuie menționat faptul că Dreptatea în sine, Binele în sine, Frumosul în sine (v. Platon, PARMENIDE, 130b), în opinia lui Platon erau, ca să spunem așa, <<substituibile>> una alteia.

O primă problemă a participării nu ar fi, cum cred unii, participarea la o singură Idee a mai multor participanți, ceea ce ar atrage după sine divizarea Ideii, respectiv negarea unității acesteia. Și nici participarea la întregul Ideii sau la o parte a ei, deși ambele apar ca atare în debutul discuției dintre Socrate și Parmenide pe tema participării la divina lume a Ideilor.

Un bun început în discutarea participării îl oferă chiar Platon, când stabilește existența în sine a Ideilor, separarea Ideilor, felul Ideilor și, implicit, felul celor ce participă, devenind prin aceasta omonimi cu Ideea la care participă.

Foarte atent cu afirmațiile sale, Platon va vorbi despre existența Dreptății în sine, datorită căreia <<cei drepti>> sunt desemnați ca <<drepti>> în virtutea participării lor la Dreptatea în sine, ferindu-se a afirma și despre <<cei drepti>> că ar fi existenți, cum existentă este Dreptatea în sine. Așadar, pentru Platon, în comparație cu Ideea la care participă, participanții au un statut ontologic diferit.

Dar să reînodăm firul poveștii lui Antifon de unde am lăsat-o (v. Platon, PARMENIDE, 131 a), anume din momentul ce succede enumerării Ideilor admise de Socrate și precizării faptului că presupuziția existenței Ideilor atrage după sine presupuziția participării.

După ce cadrul discuției a fost stabilit, se poate trece la cercetarea propriu-zisă a problemei participării, pornind la drum cu ipoteza **participării la întregul Ideii.**

Dificultatea semnalată de Platon în acest caz ar fi următoarea: dacă participanții sunt mulți, Ideea la care ei participă nu trebuie să fie una și multiplă în același timp ?

Prima întrebare a bătrînului Parmenide va fi în consecință, <<cum ar putea fi înțeles Unu/ Multiplu Ideii? >>. Tînărul Socrate, dacă ar fi să ne ghidăm după promptitudinea și justetea cu care răspunde pe placul bătrînului eleat, nu dă impresia, nici un moment, că a fost luat prin surprindere de asemenea întrebare, nici că întrebarea l-ar fi pus în încurcătură:

<< - Dar participarea fiecărui participant este la întregul Ideii, sau la o parte a ei? Ori o fi vreun alt mod de participare în afară de acesta?

- Cum ar putea fi un altul ? - zise Socrate.

- Atunci cum crezi că Ideea întreagă ar fi în fiecare din cei mulți ce participă la ea ? Rămînînd una, sau cum ?

- (131 b) Ce se opune ca ea să fie una, Parmenide ? -întrebă Socrate.

- Așadar ea este una, în același timp identică cu sine și totuși aflîndu-se întreagă în mulțimea de participanți. Dar astfel nu este separată de sine însăși?

- Cîtuși de puțin ! -spuse Socrate. Ar fi precum ziua, care, una și identică cu sine, este în același timp prezentă în multe locuri, fără ca prin aceasta să se separe de sine însăși. Tot așa fiecare Idee, cu toate că e una, ar putea fi prezentă într-o pluralitate.>> (v. Platon, PARMENIDE, 131 a -b, în trad. ns.).

Aparent, prin comparația Ideii cu lumina zilei, dificultatea participării la întregul Ideii ar fi rezolvată, ceea ce ar fi putut încheie discuția despre participare.

Într-adevăr, acesta este întâiul moment privilegiat în închipuirea participării, numai că discuția nu putea fi încheiată fără a revela (într-un context potrivit) și cel de-al doilea moment privilegiat al participării, prin care se pune în evidență <<elementul comun de natura unului>>, pe baza căruia devine posibilă însăși participarea.

<<Metafora zilei>>, sau, <<**noetica luminii**>>, cum va apărea numită ulterior prin scrierile misticilor creștini, are darul de a explica participarea mai multor participanți la întregul Ideii, **fără ca Ideea să se piardă pe sine.**

Dar nici măcar în ce privește <<metafora zilei>>, discuția asupra participării nu se poate rezuma la simpla enunțare a acestei metafore, fiindcă Platon va ști să-i arate nebănuite fațete, prin însuși modul cum este condusă în continuare discuția dintre Socrate și Parmenide. De aceea, chiar subliniind acordul său cu asemenea mod de închipuire a unei <<participări integrale>>, filosoful grec trece mai departe, la dificultatea participării <<parțiale>>, prin asemuirea Ideii cu un vâl.

<<Metafora zilei>>, cu toate avantajele ei, pare a avea neajunsul că schimbă datele problemei. Despre lumina zilei nu se poate spune că ar fi de felul vreunei <<totalități de părți>>. Lumina nu este o <<totalitate>>, deoarece, în

felul ei singular, rămîne una și aceeași într-o <<distribuție indiviză>>.

Dl. Alain Séguy-Duclot, face confuzia între cele două posibile moduri de imaginare a participării, ambele părîndu-i-se a se referi la aceeași <<difuzie spațială>> atît a luminii, cît și a vîlului, care ar implica - pentru cazul unui spațiu dat, restrîngerea la o parte din lumină, respectiv o parte din vâl (v. LE PARMÉNIDE DE PLATON, 1998, p. 21).

Trecînd peste faptul că Dl. Séguy-Duclot nu sesizează acordul lui Platon cu privire la imaginarea participării după modelul zilei, lăsînd de-o parte și extrem de nefilosofica închipuire a unui mănunchi limitat de raze, ca <<parte>> din lumină ce luminează respectiva parcelă de <<spațiu>>, comentariile unei asemenea erori ne par de prisos.

Dacă ambele exemple oferite de Platon ar fi ilustrat aceeași dificultate, respectiv participarea nu la întregul Ideii, ci doar la o parte a ei, ar fi fost inutilă repetarea. Or, Platon nu numai că nu se repetă în expunerea problemei participării la divina lume a Ideilor, dar este și foarte parcimonios cu comentarea dificultăților, care doar se succed, într-o cascadă ce parcă într-adins nu ne lasă răgazul necesar ca să le sezizăm mai îndeaproape.

Savuros prin inocența lui ne pare însă comentariul D-lui Sorin Vieru în marginea <<luminii>> și a <<vîlului>> invocate de Platon cu prilejul discuției asupra participării. Metafora zilei, ar fi, <<concordantă în mai mare măsură cu viziunea platoniciană>>, notează Dl. S. Vieru.

După asemenea constatare destul de lipsită de originalitate, urmează precizări originale: <<forma structurată dezvăluie participantele drept ceea ce ele sunt și trebuie să fie. Vălul, dimpotrivă, acoperă, separă, protejuește împotriva cunoașterii>> (v. Sorin Vieru, Note la PARMENIDE, în vol. Platon, OPERE, VI, Ed. Stiințifică și Enciclopedică, 1989, p. 141).

Cu alte cuvinte, după opinia exprimată de Dl. Sorin Vieru, lumina luminează și vălul învăluie, dar nu oricum, ci ca o stavilă împotriva cunoașterii.

Revenind la <<participarea integrală>>, să vedem care îi este adevăratul său punctul slab, de ce Platon o trece pe lista ce va cuprinde dificultăți ale participării, așadar întrebări și nu răspunsuri privitoare la spinoasa problemă a participării.

În opinia noastră, reala dificultate a <<metaforei zilei>> ar fi semnalată de presupuziția că, într-un mod cu totul indistinct, **fiecare** Idee dintre cele cuprinse în **lumea noumenală** ar putea fi imaginată în felul acesta, pierzându-se din vedere ierarhia în vârful căreia tronează Binele absolut. Acest lucru apare și mai evident dacă ținem cont de faptul că în dialogul POLITEIA Platon rezervase Binelui suprem asemănarea cu Soarele (v. capitoul precedent).

Dar pornind de la <<metaforei zilei>>, am luat-o poate puțin cam repede cu discutarea dificultăților implicate de participarea la <<întregul>> Ideii. Platon nu s-a arătat atât de

grăbit, deoarece el indicase ca primă dificultate a participării <<singularitatea>> Ideii, <<unicitatea>> ei.

Pentru a sesiza această dificultate așezată înaintea celorlalte datorită importanței ei, să ne imaginăm cum participă la Binele în sine cei ce sunt buni. Dacă participă la **întregul** Ideii de Bine, adică la Ideea de Bine în unicitatea, singularitatea sa, există riscul pierderii ei, fiindcă Ideea de Bine, găsindu-se în deplinătatea ei într-o mulțime de participanți, va apărea separată de ea însăși, încetînd în felul acesta de a mai fi ceea ce este.

Mai lesne se poate înțelege această subtilă dificultate a participării <<integrale>> printr-o ipoteză pe care o găsim în scrierile filosofice ale lui Lucian Blaga. Ar rămîne oare Isus Cristos ceea ce este, dacă am imagina toți oamenii ca nenumărați Isuși Cristoși? Desigur că nici în cea mai absurdă dintre presupuneri nu se poate înainta pe o asemenea cale.

Unicitatea Ideii este - în opinia lui Platon -, în afară de orice dubiu. Aceasta se observă chiar din felul cum înaintează discuția asupra participării în această parte a dialogului PARMENIDE. Pentru a ușura înțelegerea textului platonice vom apela și în continuare la un exemplu.

Dacă Ideea de Dreptate este una, și ea nu poate fi decît una, atunci poate că ea se împarte. Se divizează oare Dreptatea pentru că participanții sunt mai mulți ?

Răspunsul pare a se ivi din asemănarea Ideii cu lumina Soarelui. Așa cum lumina îmbrățișează mulțimea de participanți fără a se împărți sau diminua în nici un fel, tot așa ar fi și cu Dreptatea în sine, de care au parte <<cei drepti>>.

Numai că <<cei drepti>> nu sunt toți <<drepti>> în același fel. Sunt și ei drepti, după cum pot să fie. Asemănând Ideea de Dreptate cu lumina Soarelui, nu avem cum să ne dăm seama de diferențele dintre participanți. Pentru aceasta trebuie să ne imaginăm participarea într-alt fel. Dar să vedem cum continuă textul platonice:

<<- Fericit mod de a face prezentă într-o multitudine una și aceeași Idee, Socrate. Și atunci când un vâl ar acoperi mai mulți oameni (131 c) ai spune că unu în întregimea lui este peste mai mulți. Nu la așa ceva (asemenea prezență unitară) te referi ?

- Oarecum -spuse Socrate.

- Dar deasupra fiecărui om va fi oare vâlul întreg, sau o parte din vâl peste unul, o altă parte peste altul ?

- O parte.

- Atunci, reluă Parmenide, Ideile sunt îmbucătățite, iar participanții participă la părți ale Ideilor, și nu va mai fi întregul Ideii în fiecare, ci numai o parte.

- Pare că așa este.

- Dar ești tu de acord, Socrate, să afirmi că unul Ideii, ni se împarte cu adevărat și după aceea încă rămîne unu ?

- În nici un caz (*). >> (v. Platon, PARMENIDE, 131 b-c, în trad. ns.).

Imaginea vâlului, propusă de data aceasta de către bătrînul Parmenide, ar explica și ea, în felul ei, participarea la întregul Ideii, fără ca Ideea să se piardă pe sine.

Ezitatea ce se remarcă în acordul doar pe jumătate obținut de la Socrate semnaleză însă importante diferențe față de modul cum văzuse Socrate participarea. În schimb, imaginea vâlului - prezentată de bătrînul Parmenide -, are darul de a scoate în evidență alte dificultăți ale participării, fie că este privită din perspectiva modului cum ar soluționa problema Unului/Multiplu, fie din perspectiva celor ce participă.

Pentru a înțelege noile dificultăți ale participării, să vedem care sunt noutățile aduse de această modalitate de a ilustra participarea prin asemănarea ei cu un vâl.

Dacă în imaginea participării după modelul zilei nu apăreau ca distincte pe de-o parte Ideile, pe de altă parte ființele ce participă la Idei, de data aceasta separarea dintre participanți și Idee este făcută cît se poate de vizibilă. De-o parte este vâlul, care în întregul lui acoperă o **mulțime de oameni**, iar de cealaltă parte sunt cei acoperiți.

De pildă, dacă ne-am închipui <<Dreptatea în sine>> în forma unui vâl, iar participarea ca o acoperire cu vâlul Dreptății a celor ce participă la Dreptatea în sine, am observa cu ușurință cum unii oameni dintre cei acoperiți de vâl îi folosesc o parte mai mare, alții o parte mai mică. Iar

această diferită acoperire nu ține decât de posibilitatea mai mare sau mai mică (a celor ce participă) de a participa la Ideea după care sunt numiți, nediferențiat, <<drepti>>. De aici s-ar putea deduce că participarea nu implică automat o nivelare în rîndul participanților.

În dialogul MENON, Platon, enumerase ca <<părți>> ale virtuții, virtutea bărbatului, virtutea femeii, a bătrînului și a copilului (v. Platon, MENON, 71 d). Despre această enumerare, tot din dialogul MENON, aflăm că asemenea <<părți>> ale virtuții nu sunt chiar <<părți de virtute>>. Respectivii oameni ce păreau a desemna virtutea fragmentată au în comun dreptatea, chibzuința, etc., care, cu mai multă întreprățire ar putea fi socotite <<părți de virtute>> (v. Platon, MENON, 74 a).

O primă concluzie a imaginării participării printr-o acoperire cu un vâl ar fi următoarea: dacă participarea nu implică automat o nivelare în rîndul <<participanților>>, nici deosebirea dintre <<participanții>> la virtute nu atrage după sine fragmentarea virtuții. Participarea implică asemănarea între ei a diferiților participanți, prin ceva comun ce se constată la toți, de pildă, faptul de a fi drept și chibzuit.

Tot în dialogul MENON, în continuare, Platon mai ridicase o problemă: dacă cei ce participă la virtute sunt virtuoși prin <<dreptate și chibzuință>> se mai poate spune că ei, - participînd la virtute prin <<părți>> ale virtuții - participă la întregul Ideii de virtute? Dacă punem

astfel problema ajungem la dificultatea de a nu putea să deosebim Virtutea în sine de <<părțile>> ei, neștiind ce este Virtutea în sine.

Cu prilejul semnalării acestei dificultăți, Platon expune doctrina reamintirii, despre care notează că ar fi fost <<aflată de la niște oameni, bărbați și femei, pricepuți la cele divine>> (v. Platon, MENON, 81 a). Pentru că au cunoscut cîndva Virtutea întregă și indivizibilă, sufletele după întruparea lor pot să și-o <<reamintească>>.

Însăși <<dreptatea>> la care oamenii participă după puțința lor, departe de a fi un <<fragment>> de virtute, este, cum ar spune filosoful Constantin Noica, un <<holomer>>, o parte ce conține întregul. În opinia lui Platon, oamenii sunt <<drepti>> în măsura în care își <<reamintesc>> de Ideea Dreptății contemplată cîndva.

O a doua concluzie la care ne duce imaginea vălului, ar viza presupunerea - din cale afară de absurdă - , conform căreia - prin participare - Ideea s-ar diminua datorită împrăștierii ei în mulțimea de participanți.

După asemenea presupunere, (a) considerînd Ideea ca multiplă prin participare, ea n-ar mai apărea și-n latura ei de Unu; (b) considerînd multitudinea de participanți omogeni în precaritatea lor datorită statutului ontologic inferior față de Idee, n-ar apărea oare și Ideea șubrezită, diminuată, de nerecunoscut în esența ei?

În mod explicit, Platon semnalează următoarea dificultate: în cazul cînd participanții, după

putința lor, participă la <<părți>> din Idee, nu rezultă că Ideea n-ar rămâne unitară? În legătură cu asemenea gravă problemă, trebuie să luăm aminte la refuzul lui Socrate de a accepta divizarea Ideii care ar atrage după sine pierderea unității ei (v. Platon, PARMENIDE, 131 c), precum și la bătrînul Parmenide, care, perfect de acord cu tînărul Socrate, arată mai apoi cît este de absurd a spune că ceva este mare prin ceva mic, egal prin neegal, etc.

Dacă participarea pe latura <<unului>> din Unu/Multiplu Ideii a ridicat atîtea probleme, participarea pe latura <<multiplicității>> Ideii apare de-a dreptul de neacceptat. Cu toate acestea, ulterior ea va fi rediscutată - într-un context diferit în care <<pluralitatea>> intervine pe linia unui presupus <<element comun de natura multiplului>> între Idee și participanți. Deocamdată însă, Platon ne atrage stăruitor atenția că Ideile nu pot fi închipuite ca simple pluralități de genul întregului compus din părți.

Prin urmare, dificultatea cea mare în înțelegerea participării ar fi reprezentată de însuși Unu/Multiplu Ideii, care nu încetează a fi una cu toată pluralitatea ei. Acest fapt apare destul de limpede în întrebarea cu care Parmenide încheie discuția în marginea <<vălului>>. Pusă în formă afirmativă ea comunică următoarele: Unu Ideii este Multiplu, nu din vreo împărțire (nu pentru că **s-ar împărți oamenii**), ci pur și simplu ca Unu/Multiplu, ca Unu ce continuă să fie Unu chiar atunci cînd, prin participare, este și Multiplu.

În dialogul FILEB, Platon, prin intermediul lui Socrate, repune pe tapet dificultatea gîndirii Unului/Multiplu ce apare odată cu participarea. Aici Socrate se va retrînge la primul moment privilegiat în închipuirea participării și de aceea va rezuma problema participării prin acele dificultăți semnalate și în dialogul PARMENIDE doar cu prilejul imaginării Ideii ca o <<totalitate de părți>>. Alternativa prezentată va fi următoarea: (a) ori pierderea unității prin împrăștiere (multiplicare) în participanți, (b) ori păstrarea integrității, dar înstrăinarea de sine a Ideii ce se regăsește în deplinătatea ei în participanți.

Tot în dialogul FILEB (16 c), Socrate va menționa că doctrina Unului/Multiplu, privitoare la existențele eterne, ar fi fost transmisă <<ca o revelație>> de cei din vechime, care trăiau mai aproape de Zei.

În prezentarea participării prin simpla parafrază a textului din dialogul PARMENIDE, Leon Robin face eroarea de a afirma - fără nici un argument -, imposibilitatea existenței simultane a Unului și a Multiplului (v. L. Robin, PLATON, trad. Lucia M. Dumitru, 1996, p. 113), pierzînd din vedere că tocmai existența Unului/Multiplu este cheia de boltă a întregului dialog.

Încă de la discuția în marginea așa-zisei lucrări scrise de Zenon, mai precis la încheierea ei, Socrate indicase problema Unului/Multiplu ca ceva într-atît de anevoios încît, - remarca el -, acela care ar reuși să arate că opusele coexistă ar merita

cea mai mare admirație (v. PARMENIDE, 129 b-e). Filosoful francez, continuând cu problema participării, trece sub tăcere întreita caricatură a Ideii considerată ca multiplicitate lipsită de unitate.

Numai că o eroare atrage după sine o serie de alte erori, așa că nu e de mirare că în parafrazarea situației de reduplicare la nesfârșit a Mărimii, ce urmează întreitei caricaturi a simplei <<multiplicități>> Leon Robin nu observă nici că în joc este în continuare <<mărimia>>, adică <<pluralitatea>>, nici că aici nu este vorba de <<asemănare>> (v. Leon Robin, PLATON, 1996, p.113), ci de tentativa de regăsire a unui <<element comun de natura pluralității>> între Idee și cei ce participă la ea. Or, tratînd despre un <<element comun>>, Platon face legătura cu următorul pas, reprezentat de Ideile-gînduri, despre care cititorul află - în mod greșit de la Robin - că ele ar fi <<concepte>> (v. spre ex. L. Robin, LES RAPPORTS DE L'ÊTRE ET DE LA CONNAISSANCE D'APRES PLATON, 1957, p.87).

Se știe că partea rațională și divină (**nous**) a sufletului omenesc era, în opinia lui Platon, înrudită cu lumea noumenală (adică de natura gîndirii) a Ideilor. Ceea ce este comun între partea cea divină a sufletului și divina lume a Ideilor este ceva de <<natura unului>>, cum este însăși <<nous>>. În problema participării ajunsă la acest nivel, Platon nu se preocupă dacă Ideile sunt ori nu de natura gîndirii, lucru aflat dincolo de orice dubiu, ci cum ar putea fi închipuită

participarea gîndirii omenesci la Ideile-gînduri, **pornind de la premiza că gîndirea, pentru a se exercita are nevoie de un obiect**. Acest delicat aspect al problemei îl vom aborda ceva mai încolo, cînd vom studia mai îndeaproape participarea la Ideea-Gînd.

Demn de semnalat ne pare și faptul că foarte mulți comentatori, luîndu-se unul după altul, afirmă că ipoteza separării Ideilor ar sta la baza întregii <<critici>> pe care bătrînul Parmenide o aduce Teoriei Ideilor în dialogul PARMENIDE.

Din cele arătate de noi (pînă aici) se vede limpede că <<separarea>> Ideilor nu intervine cîtuși de puțin în discutarea participării la Unul/ Multiplu Ideii imaginată ca o <<totalitate de părți>>. Separarea va interveni -în subsidiar- în cazul nesfârșitei reduplicări. Numai că, în situația reduplicării, <<separarea Ideilor>>, cum am arătat deja în capitolul despre <<Unu într-o multitudine>> (dar cum o să mai arătăm și cînd vom ajunge la **elementul comun de natura pluralității**), oferă chiar argumentul pentru care reduplicarea este demonstrată ca ilicită.

În plus, credem că s-a putut observa (dacă nu din textul dialogului, măcar din cele comentate de noi în marginea problemei participării) că discuția prezentată de Platon nu seamănă deloc a critică. Cei doi interlocutori, Parmenide și Socrate, dau mai mult impresia că cercetează împreună, că sunt la fel de interesați de dificultățile pe care le ridică problema participării. Comentatorii care

vorbesc despre <<critica>> doctrinei Ideilor din conversația purtată între Socrate și Parmenide uită că în partea în care este descris <<exercițiul dialectic>>, susținătorul Teoriei Ideilor devine chiar bătrînul Parmenide.

Reluînd în dialogul FILEB tema participării, cum am menționat deja, Platon nu se va referi decît la această primă parte a discuției despre participare, în care Ideea este imaginată ca o <<totalitate de părți>>.

Dacă participarea ar avea loc prin intermediul <<părților>> de Idee, s-ar ajunge, semnaleză Platon, în fundătura unei pluralități lipsite de unitate. Despre o asemenea strîmbă perspectivă Platon pare a ne spune că putem să ne imaginăm participarea cum dorim, numai să nu ne-o imaginăm ca participare la ceva lipsit de unitate, la ceva ce se poate împărți și pierde pe sine printr-o astfel de-mpărțea. Argumentarea platonică ia aspect voit caricatural:

<<Într-adevăr, reluă Parmenide, consideră cazul în care se îmbucătățește Mărimea în sine. Dacă (131 d) fiecare dintre participanți ar fi <<mare>> prin participarea la o parte a Mărimii în sine, parte mai mică decît Mărimea însăși, nu ar fi absurd ?

- Întru-totul!

- Mai presupune că din Egalitatea în sine fiecare participant a primit doar o parte. Mai poate participantul ce participă la puțin din Egalitate să fie egal cu orice ar fi el egal ?

-Nicidecum.

- Să mai presupunem că unul din noi participă la Micime printr-o parte a Ideii. Față de parte, Micimea însăși va fi mai mare decît partea, căci partea e parte din ea. Nu devine astfel Micimea însăși mai mare, iar participantul (la Micimea divizată) - care ar primi partea ce s-a luat din Micime - n-ar ajunge oare (131 e) mai mic și nu mai mare?

- Acestea sunt de neadmis, spuse Socrate.

- Dar în ce fel concepi tu, Socrate, participarea la Idei, dacă ea nu poate fi nici ca participare la întregul Ideii, nici ca participare la parte din Idee ?

- Pe Zeus, ar fi spus Socrate, acesta este un lucru care nu-mi pare de loc ușor de conceput. >> (v. Platon, PARMENIDE, 131 c-131e, în trad. ns.).

Pînă în acest punct, discuția asupra participării a avut un cadru comun, în ciuda <<complicării>> ei, odată cu semnalarea de noi dificultăți, cu fiecare nouă replică.

Acest cadru a fost stabilit de Platon, prin ipoteza participării la Ideea considerată ca Unu/ Multiplu pe modelul întregului cu părți. Așa a început și așa s-a sfîrșit fragmentul de discuție pe care l-am urmărit, fără a ajunge la prea multe concluzii. Și totuși, printre rînduri, ceva, ceva, parcă a apucat să se contureze. Că nu este destul, e de la sine înțeles. Discuția despre participare continuă între Parmenide și Socrate, deși, deocamdată, noi o vom abandona aici.

Notă: * Atragem atenția celor ce doresc să urmărească textul dialogului PARMENIDE (în traducerea D-lui Sorin Vieru) din vol. al VI-lea de OPERE platonice (Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1989) că aceste ultime două replici lipsesc. Ele nu pot fi găsite nici în volumul bilingv în care s-a publicat dialogul PARMENIDE tot în traducerea D-lui Vieru (Ed. Paideia, 1994). Mai multe despre regretabilele omisiuni și erori din varianta de traducere propusă de Dl. Sorin Vieru am menționat în: *Isabela Vasiliu-Scraba, O PSEUDO-DESCOPERIRE A UNUI PSEUDO-PLAGIAT. LUCRURILE ȘI IDEILE PLATONICE*, Editura Fundației „Ionel Perlea”, 1995, p. 48-51.

DUBLA NATURĂ A CELOR CE PARTICIPĂ LA IDEEA DE DREPTATE

Mulți comentatori (desigur luându-se unii după alții) au avansat părerea, după noi cu totul nejustificată de textul platonice, că, în această parte a misteriosului său dialog PARMENIDE (131 a-e), Platon și-ar fi conceput Ideile într-un mod destul de grosier, ca ceva cantitativ, întins în spațiu și cuprinzând o <<totalitate de părți >>.

Pentru că nu are rost să repetăm cele deja spuse, vom remarca doar faptul că atunci când noi am prezentat discuția asupra participării pornită de la ipoteza că Ideea ar fi închipuită ca o <<totalitate de părți >>, nu apărea niciunde grosierul aspect <<cantitativ >>. Din contră, argumentația ne-a părut a păstra consecvent stilul dominant al gândirii platonice din această subtilă scriere, care începe cu paradoxul Unului/ Multiplu și al Asemănării neasemănătoare pentru a sfârși tot cu un paradox, privitor la Unu/ Multiplu, așa cum am văzut din discutarea primei replici a dialogului dintre Socrate, Zenon și Parmenide corelată cu ultima frază din dialog, într-unul din capitolele anterioare.